

A BARNA LÁNY NYOMÁBAN

ALEKSANDAR TISMA

IV.

Zentán még egyszer jártam: 1965 májusában. Tizenhat évi szünet után! És majd húsz évvel a szeszélyes véletlen irányította első tél esti betörés után! — Amikor összeadtam azt a roppant hosszú időt, ami azóta múlt el, megszedültem; de nem azért, mert talán úgy tűnt, hogy ez az időszak valami leküzdhetetlen gátat, falat állított volna közém és Zenta közé, ellenkezőleg: azért, mert megértettem, hogy az évek közötti hatalmas távolság ellenére sincs közöttünk fal! Talán azért, mert ez az idő, ez az új időköz viszonylagos nyugalomban telt el számomra, a közép-korúság rendezésében és rendezettségében — mert elrettentő tanulságot szűrtem le abból az utolsó zentai éjszakából. Így folytatta bennem Zenta az életét, valamennyi kellemes és kellemetlen eseményével és arcával, élénkebben talán minden jelennél; a visszatérést tehát egy szertartás elvégzésének éreztem, amitől ugyan hosszú ideig meg voltam fosztva, de ami minden egyes részletével belém vésődött.

Ezúttal is hivatalosan mentem Zentára — annak az iskolaépületnek az átadása végett, amelyet az én építkezési vállalatom emelt az ottani község számára; és ismét nem egyedül utaztam, hanem egy fiatalabb kolléga, vállalatunk technikus társaságában. Ez az apróság elkerülhetetlenül emlékezetembe idézte egykori útítársam, a még fürge és könnyelmű, de már ráncos és őszes hajú felvásárló alakját. Természetesen kollégám, a technikus most már közel járt akkori koromhoz, és meg a felvásárló akkori korához, s így valószínűleg ugyanolyan ráncosnak és őszesnek hatottam, mint akkoriban ő. És a felvásárló? A magamban így létrehozott időskála logikája szerint talán már nem is volt életben.

Egy reggelen tehát, technikus kollégám és én kimentünk az újvidéki autóbuszállomásra, és egy vén rozoga autóbuszon megtaláltuk a feliratot: Zenta! Jegyet váltottunk a pocakos, gyanúsan pirosposzsgás jegykezelőnél, és beültünk a kosarakat szorongató menyecskék és néhány nyugtalan diák közé. Megérkezett a vezető is, és megindultunk a poros országúton a sík Bácskába. Szétszórt peremvárosok, azután mezők: kukorica-mezők, napraforgómezők, komlómezők. A technikus, egy komoly fiatalember, ismertette észrevételeit a vetések állapotáról, én meg némán helyesltem neki. De valójában mi közöm is volt a vetésekhez? Ugyanúgy, mint egykor, amikor újságíróként mentem el mellettük, s észre sem

vettem őket, mert saját kétségeimmel voltam elfoglalva. Ilyen kétségeim most már nem is voltak: kíváncsiságom azonban, a régi szokás szerint, továbbra is inkább az emberek, a viszonyok, a környezet, vagyis a személyes felé irányult, mint a tárgyak felé.

Topolyán a jegykezelő rekedt borízű hangon húszperces pihenőt engedélyezett, így hát kiszálltunk. Meglepetés! Az egykori menza helyén új épület emelkedett, csupa betonból és üvegből, neonfényes csövekből összeállított divatos felirattal: Motel. Beléptünk a terembe, és kávét rendeltünk. A falakról bonyolult kovácsoltvas díszek meredeztek, a terem mélyén pedig egy hatalmas mozaik kéklett és sárgállott, talán tengert meg valami madarakat ábrázolva. De ez az egész csillogás itt nem tudott elkápráztatni. A különféle színű műanyag lappal borított új fémasztalok zörögtek és nyikorogtak a kőpadlót kaparva, s a körülöttük ülő kevés vendég — néhány féltársat, dologtalan fiatal — unottan bámult poharába. „A fásultságot pazarlással nem lehet eloszlatni”, gondoltam, és majdnem azt mondtam józan útitársamnak, amit egykor sokkal több okkal sejtetett meg velem a felvásárló: „Meglátja majd, ha Zentára érünk!”

Zentán valóban egészen másképpen volt, legalábbis számomra. Az autóbusz mintha visszafojtott nevetéstől ugrált volna az állomás utcájának kövezetén, az egymás mellé szorult házak csukott kapui pedig mintha kacsingattak volna: „Mögöttünk most is történik egy és más!” Megálltunk a téren, a fák árnyékában, a park és a Royal között, és közben kiszálltunk, körülvettek bennünket a zajos helybeliek, akik azért jöttek, hogy várjanak valakit, vagy csomagot, esetleg demizsont vegyenek át a kalauztól. Egy magas, kissé görnyedt ember lépett hozzánk — túl hosszú gabardín köpenyt viselt —, és a vállalatunk nevét mondta. Lacković volt! Úgy megörültem neki, mintha sohasem éreztem volna vele szemben azt a csúnya gyanakvást, és megmondtam, ki vagyok, ő meg szintén vidáman és zavartan bevallotta, hogy rám ismert, de nem volt biztos benne, mert megváltozott a hivatásom.

— De hát maga sem újságíróként fogad bennünket! — mosolyodtam el.

Szemüvegét igazgatva elmesélte, hogy ez igaz: már négy éve, amióta a körzeti lap megszűnt, a városi bizottságban dolgozik mint művelődésügyi előadó. Így derült ki, hogy az új iskolaépületet senki másnak, hanem éppen Lackovićnak adom majd át, és ezenkívül még valami: hogy mindketten, jóllehet más-más módon, egyaránt felhagytunk reményteljes fiatalkori foglalkozásunkkal, és közepes, szolid polgári hivatásoknál kötöttünk ki, vagy futottunk zátonyra.

Bemutattam neki a kollégámat, majd megkért bennünket, hogy kísérjük a parkon keresztül.

— Hát nem megyünk először a szállóba? — csodálkoztam el, a Royal felé nézve, amely a lombok ritkás függönyén át már felém intett kopott, de magas és méltóságteles homlokzatával.

— Igen, igen — felelte gyorsan Lacković. — Én azonban a fürdőben foglaltam maguknak szobát. Ott most sokkal kényelmesebb.

Mit tehettem? Kollégámmal együtt a parkon át megindultam az ellenkező irányba: nem voltam már többé fiatal ember, hogy Lacković előtt különös hajlamaimmal feszítsek. Keresztülsétáltunk a közepső ösvényen

a tér másik oldalára, onnan pedig egy rövid, széles utcán át kijutottunk egy másik, teljesen kihalt térre. Lacković rámutatott a frissen meszelt, zömök sarki házra.

— Itt lakom — mondta, majd dűnnyögve hozzátette: — Remélem, felkeresnek. Majd megbeszélem a feleségemmel.

Megkérdeztem, hogy azt a lányt vette-e el, akivel egykor megismer tetett; ő azonban mintha nem emlékezett volna erre az eseményre. Aztán mégiscsak összerendeztem, és oldalról gyanakvóan rám pillantott.

— Igen, igen, igaza van. — Arca elsötétült, de aztán ismét felderült a tartózkodó, szégyenlős mosolytól. — Majd meglátja, mekkora lányom van: már elemista!

Megkerültük a sarkot, és befordultunk egy szűk, kanyargós kis utcába, amelyben egy be nem tapasztott új, emeletes épület vált ki az alacsony házak közül.

— Ez a fürdő! — szólalt meg nem éppen büszkeség nélkül Lacković. — Tizenhat szoba van, kádakkal, és két zuhanyozó. Fent vannak a szobák, az udvaron pedig egy kis étterem, ott olcsón étkezhetnek.

Bevezetett bennünket egy kis előcsarnokba, amely elől lépcsőházban folytatódott, baloldalt pedig egy gőzzel és vízcso bogással teli folyosóba torkollott. A folyosón padok álltak egymás mellett, rajtuk pedig, öklükben batyukkal, kábultan vártak sorsukra a fürdő vendégei, miközben egy fehér köpenyes, természetes, nagy mellű nő fapapucskban csaltogott ide-oda, szétosztva őket a fürdőszobákba. Amikor meglátott bennünket, ahogyan megállunk az előcsarnokban, kikandikált a gőzgomolyok közül, és megismerve Lackovićot odakiáltott, de úgy, hogy zengett, mint a templomban:

— Tudom, tudom, már jelentették: vendégek! Ott vannak a kulcsok fent, az ajtóban! — És már felénk is fordította hófehér köpenyének kíményített hátát, hogy vállon veregessen egy kis öregembert a padon és maga után húzza a folyosó végére.

Felkapaszkodtunk az emeletre, amelynek beosztása hasonlított a földszintére, de száraz volt és világos. Lacković a folyosón hátrálva meggyőződött róla, hogy csak két ajtó zárjában van kulcs, kinyitotta hát őket. Kis és világos szobákba léptünk, amelyeknek ablakai a szűk utcára és a messzire látszó háztetőkre néztek: Lacković nyomon követett bennünket, és hol hozzám, hol a kollégámhoz lépett be, forgolódott, tapogatta az ágyakat, be-benézett a szekrényekbe, mint gondos házigazda, aki nem tudja pontosan, hogyan járjon a vendég kedvébe. Ezután kimentünk, és ő az irodájába a városházára hívott bennünket, hogy megbeszéljük a közös munkát.

Furcsa volt számomra belépni a vén igazgatási épületbe, mint holmi hivatalos tényezőnek, aki nem vizslat, hanem tárgyal; az volt az érzésem, hogy valahol mögöttem sompolyog, ha pedig megállok, lekuporodik az a furcsa, feladata és önmaga iránt bizonytalan egykori énem, félénk és gúnyos tekintettel méregetve engem. Hallgattam, a beszélgetést kollégámra bízta, aki egyébként is buzgón beleélte magát első terepi küldetésébe; nézegettem a folyosó kormos bolthajtásait, az előadói iroda kopott bútorát, néztem a régimódi öltözékű tisztviselőket és a kíváncsi gépirónőket, akik többször is félbeszakítottak bennünket — aktákat hoz-

tak aláírásra, egy alkalommal pedig az elmaradhatatlan kávét is. Ismerős vonásokat kerestem az arcokon, hallgattam a hangokat, a hanglejtést. Úgy tűnt, hogy korábban senkit sem láttam, nem hallottam; és mégis, a tárgyak elrendezésében, az emberek mozdulataiban és beszédmodorában valami ellenállhatatlan meghittség sugárzott. Éreztem azonban, hogy ez a valami nem tőlük ered külön-külön, hanem valahonnan kívülről hatol be és áraszt el láthatatlan hullámokban, a nyílt ablakon át az alattunk elterülő térről, a tér feletti égből, a környékbeli utcákból, amelyeket menet közben csak felületesen láthattam. Alig vártam, hogy megszabaduljak Lackoviáltól és kollégámtól, hogy aztán egyedül, szabadon átadjam magam Zentának.

Erre az ebéd után került sor, amit a technikus meg én nem a Royalban, hanem mégis a fürdő éttermében fogyasztottunk el — miután Lacković a városházáról visszatérően, újabb és újabb unszolásával valóssággal rákényszerített erre bennünket. Egyébként az étterem, amit a gözzel teli folyosó végén találtunk meg, világos volt és tiszta; az étel, amit egy fiatal pincérnő szolgált fel, jó volt; a vendégekből, a kiéhezett férfiak és különösen a nők forgatagából, akik — legalábbis úgy képzeltem — az imént még úgy emelkedtek ki a forró vízből, mint az alvilág tisztítótüzeiből, valami Zentára jellemző kétértelműség vibrált... Amikor megittuk a kávét is, kollégámat fölküldtem egyenesen a szobába, délutáni sziesztára, magam pedig egészségügyi sétára hivatkoztam, ami ajánlatosabb az én koromban levő embereknek. Kiosontam az utcára.

Természetesen elsősorban Katyát akartam megkeresni. Meg hát kit is kerestem vagy mit is csinálhattam volna egyébként? Mindig is Katya fűzött Zentához, tőle tudtam meg mindig az újdonságokat, amelyek érdekeltek, sőt mi több, rajta keresztül, viselkedését, összehasonlíthatatlannul spontán mozdulatait és felületesen odavetett szavait figyelve, mint elfogulatlan tükörben, mindig magamat láttam és azt az alkalmat, ami engem Zentán pontosan meghatároz. Megindultam tehát egyenesen a főterre, s ott megkerestem a cukrászdát. Dobogó szívvel léptem be, és kis híján meghúztam a ruhaujját annak a sovány felszolgálónőnek, aki arcára lógó, leeresztett szőke hajjal, meggörnyedve fizettette ki a számlát egy csoport diákkal az egyik asztalnál. Amikor azonban felemelte a fejét, láttam, hogy ez egy egészen fiatal lány, talán még húszéves sincs. Megkérdeztem, merre van Katya, ő azonban azt mondta, hogy soha nem is hallott róla. Megkérdeztem egy másik, valamivel idősebb felszolgálónőt, de megint sikertelenül. Végül aztán a lány előzékenyen a konyhába vezetett, ahol egy fehér kötényes, bajusztalan kis emberke illatos rózsaszínű krémet kevert egy félgömb alakú rézedényben.

— Jankó bácsi már tíz éve itt van, ő biztosan tudja!

De Jankó bácsi sem tudott semmit, így hát megszégyenülten be kellett ismernem, hogy a kutatásom időben jóval mélyebbre nyúlik...

Elindultam a daráló felé. Már messziről megpillantottam a levágott sarkú épületet, amely most sárgára volt festve. A feliratot rőt vakolat borította, az ajtó pedig a felirat helye alatt leplezetlenül tárva nyitva állt: a piszkos ablaküvegeken át valami bádogos- vagy lakatosműhely munkapadjai rajzolódtak ki. Az ablakokon a zsalugáterek fel voltak emelve, hibátlanok voltak, s mindjárt gyanítottam is, hogy Katya

többé már nem lakik itt. Természetesen mégis megkerültem a sarkot, és a kis, rozoga ajtón át beléptem az udvarra.

Az udvaron, a fa alá tett tuskón, a hűvösben egy rendes ruhájú öszes ember ült, megfeketedett meggyfaszipkát szíva. Megmondtam neki, mi járatban vagyok, s ő felállt, fontoskodva gondolataiba merült, majd faggatni kezdett, ki vagyok és honnan érkezem. Közben látszott, hogy többé már nem gondol Katyára, s így már majdnem elhatároztam, hogy ott is hagyom. Ő azonban visszatartott, megígérte, hogy hamarosan megérkezik a felesége, aki ismeri az egész szomszédságot, sőt még fel is ajánlotta, hogy kihoz nekem egy széket. Visszautasítottam, és a nagy eperfának támaszkodva állva maradtam. Az ember elmesélte, hogy munkanélküli, elbocsátották a kútfúró szövetkezetből, mert nagyobb fizetést követelt, amire joga van. Nem tudnék-e véletlenül számára valami jó helyet? Megismételtem, hogy nem vagyok idevalósi, hogy Zentán újszólván senkit sem ismerek, s ő leverten elhallgatott. Hamarosan valóban megérkezett a felesége, egy természetes, barna hajú, csillogó szemű nő; amikor meglátott engem, félébredt az érdeklődése, de miután megtudta, miről van szó, félrehúzta a száját. Nem, sohasem hallott semmiféle Katyáról vagy Katicáról, sem szökéről, sem barnáról, semmilyenről.

Hátra volt még az a ház, amelyben Katya megismerkedésünk idején lakott. Visszamentem a keresztig, és az állomás utcáján a főtérig; befordultam a kis utcába, megtaláltam a házat, beléptem a folyosóra. A folyosóval szemben, a verandán az ajtó ki volt tárva a napfénynek, de én nyomban annak az idősebb nőnek a közelebbi lakása felé fordultam, aki egykor, amikor ugyanígy bolyongtam, megadta nekem Katya új címét. Koppintottam, vártam egy darabig, aztán erősebben kopogtattam. Az ajtó megmozdult, és egyik kezével az ajtófélfába, a másikkal a kilincsbe kapaszkodva egy kis, meggörnyedt öregasszony jelent meg a küszöbön, feltűnően reszkető fejjel. Meglepetten bámultam arcába, orrára, homlokára, szemöldökére, és fokozatosan, részletről részletre kezdtem ráismerni ugyanazoknak a széles, nagy vonásoknak a bőr petyhüdségétől zavarossá vált, összezsugorodott alapjára.

— Maga, nagyságos asszonyom, már régóta itt lakik?

Az öregasszony kinyújtotta ráncos nyakát, s felém fordította fülét, a kérdést hát állítássá változtattam:

— Egyszer már jártam itt magánál, sok évvel ezelőtt, és ideadta nekem Katica címét, aki itt szemben lakott. — A vállam fölött a veranda felé mutattam.

— Szemben? — Kifakult szemekkel tétován nézett a mutatott irányba.

— Katicát keresem, a szőke Katicát: azt, aki ott szemben lakott, és aztán átköltözött a Velyković-féle darálóba.

— Többé nem lakik itt — szólalt meg az asszony egyszerre erélyesen, és mintha elégedett lett volna azzal, hogy ilyen magabiztos, bölintott és összeszorította fogatlan száját.

— Tudom, hogy nem lakik itt. De hol lakik most?

Az asszony megrázta a fejét. — Sehol.

— Hogyhogy sehol?

— Az anyjánál lakik. Úgy hallottam, hogy az anyjánál lakik.

— Az anyjánál? És az anyja hol lakik?

Az öregasszony felhúzta csomós, szeplős homlokát; tekintete ismét a fejem fölé tévedt.

— Azt kérdezem, hol lakik az anyja?

— Az anyja? Kinek az anyja?

— Hát az ő anyja. A szőke Katica anyja.

Az öregasszony csámcsogott egyet beesett ajkaival, és halkan felnyögött, mintha az emlékezés testi erőfeszítésbe kerülne. Tehetetlenül meg rázta a fejét.

— Azt nem tudom.

— És ki tudja? Tud-e valakit, aki tudja?

Az öregasszony nyelve hegyével megnyalta az ajkait, aztán megtántorodott, mintha el akarna esni; görcsösen megkapaszkodott az ajtóban, és ugyanakkor lassan visszahúzódott a küszöbről.

— Nem tudom — sepegte úgyszólván csak a leheletével. — Talán a nővére... a téglagyár mögött... kérdezősködjön Katica nővére után... a téglagyár mögött. — És eltűnt, az ajtó meg csendesen kattant.

Ismét be akartam kopogni, hogy minél közelebbi részleteket tudjak meg, amikor azonban felemeltem a kezem, meggondoltam magam. Mit tudjak meg? Katica nővérenek vezetéknevét? Soha nem is jutott eszembe, hogy nővére van, vagy anyja, aki még él, ezt sohasem kérdeztem tőle, mint ahogyan ő sem faggatott engem sohasem a családi dolgaimról. Viszonyunk, barátságunk lényege valójában abban volt, hogy néhány órára, míg együtt voltunk, elkülönítettük magunkat általános körülményeinktől, s azok maradtunk, amik ezektől függetlenül voltunk: két kis teremtmény, aki valami különösre, szépre, valami dicsőségre, fényre, lelkesítőre vágyik... mert másképpen ezek nem mi lettünk volna, nem vonzottuk volna egymást annyira.

Elhatároztam, hogy erre a napra félbeszakítom a kutatást, ami ilyen váratlanul összebonyolódott, s visszatértem a fürdőbe. A kollégát szobájában ébren, felöltözve találtam, rám várt, nem tudva, hogy mihez kezdjen az ismeretlen városban. Cigarettázva és beszélgetve üldögéltünk először nála, aztán nálam, majd lementünk az étterembe egy sörre. A kis helyiség zsúfolásig tele volt, a fürdőző férfiak és nők, markukban a belépőjeggyel, egymást váltották a söntés előtt, és az asztalok mellett, a fehérköpenyes, nagy mellű nő meg időként be-bekukkantott, bekiáltva ennek vagy annak, hogy sorra került. Eszembe jutott, hogy ezen az egyedülálló intézményen elkerülhetetlenül átvonul szinte az egész Zenta, tehát azok a lányok is, akik az anyjukhoz költöztek; hogy most vagyok az első nap Zentán, és hogy még négy vagy öt nap áll a rendelkezésemre; hogy nem kell sietnem, sőt, az egész dolgot talán a véletlenre is bízhatom, és hogy végül is, ha más nem, legalább ez az előnye mostani, érettebb, lassúbb éveimnek.

Meggyulladtak a lámpák, a fiatal pincérnő frissen sült hússzeleteket kezdett széthordani, és mi is csatlakoztunk a falánkul vacsorázókhöz. Aztán a szobánkban magunkhoz vettük a köpenyünket, és kimentünk sétálni egyet. A főtéren neonsövegek villogása várt; azokra az oszlopokra voltak szerelve, amelyekről valamikor a szelíd lámpák lógtak. Megnéztük az új áruházak kirakatait, tolakodtunk egy kicsit a fiatalok között, akik két irányban sétáltak a járdákon, végül pedig, amikor a korzó kezdett

szétszéledni, úgy nyolc-fél kilenc tájban, elkerülhetetlenül betértünk a Royalba.

A Royal ugyanolyan volt, mint mindig, de persze, másmilyen is: lehet, hogy leginkább ahhoz a háború utáni elsődleges Royalhoz hasonlított. Mintha a türelmetlen fiatalság és a felbátorodott parasztok későbbi hulláma visszavonult volna: a terem ismét csendes volt, és világos tapétaival, meg hatalmas, jámbor képeivel úgy hatott, mint egy másik, többé már nem létező világ elfeledett szigete.

A kevés vendég között felfedeztünk egy ismerőst is: a reggel megismert pocakos kalauzt, aki bíborvörös arccal itta éppen hatalmas fröcscsét, a hosszúlépést. Barátságosan köszöntöttük egymást, mint idegenbe szakadt földik, és ő asztalához hívott bennünket. Elbeszélgettünk az időjárásról, az utazásról: kiderült, hogy ő már évek óta dolgozik ezen a vonalon. Erre rávettem, hogy beszéljen Zentáról és külön a Royalról: azt mondta, hogy itt kellemes, jól lehet enni-inni, és — kacsintott — akad az ember kedvére való is. Megmondtam neki, hogy a régi időkből nekem is vannak jelentős ismeretségeim, amelyek éppen ehhez az étteremhez fűződnek, és éppen le akartam írni neki a szöke és a barna lányt, ahogyan feltevésem szerint most festenek, mert talán felébredtették volna emlékeit, amikor rekedten odasúgta:

— Pszt! Éppen most jön az a kettő!

Megborzongtam, és babonás félelemmel megfordultam, mintha éppen őket kellene megpillantanom; két ismeretlen fiatal lány volt azonban, egy vörös hajú, hanyagul görnyedt tartású és egy telt, babaarcú barna. Megálltak az ajtó előtt, amely ügyetlen mozdulatukat követve csattanva bevágódott, és most kissé félénken egymás mellé húzódva nézték a termet.

— Nézze! Nézze, hogyan vadásznak!

Az állítás kissé túlzott volt, habár könnyen meg lehetett állapítani, hogy a lányokat valóban az ismerkedés vágya vezérelte a kávéházba. Jobbra-balra forogtak, összesúgtak, kérdő pillantásokat vetettek a vendégek felé, és végül helyet választottak a teremben, ott, ahol a legtöbben ültek, közöttünk és egy másik asztal között, amelynél két fiatal férfi vacsorázott, táskáját a szabad székre vetve. A jóképű pincérrel, aki kissé gúnyosan lépett az asztalukhoz, hosszan beszélgettek a rendelésről, hogy azután végül is egy üveg sör mellett döntsenek.

— De két pohárral kérem! — kiáltotta a vörös hajú hízolgőn a pincér után, amikor az már eltávolodott.

Aztán cigarettára gyújtottak, és rövid, de bátorító pillantásokat kezdtek váltani a közelükben ülőkkel. A vörös látszólag irántam érdeklődött, s egy pillanatra még meg is fordult a fejében: mi lenne, ha megismerkednénk velük, nem azért, mert nagyon vonzanak, hanem kíváncsiságból, az összehasonlítás csábításának engedve. Ekkor azonban, szemben, az asztal mellől felállt egy vendég, a lányokhoz lépett, elsőnek nyújtva a kezét, és az asztalra könyökölt, kidüllesztve farát. Először kényszeredett, majd egyre szabadabb beszélgetés kezdődött, óvatos nevetés hangzott fel, a lányok néhány pillantást vetettek arra az emberre, aki az asztalnál maradt, majd végül ő is felkelt, összeszedte a táskákat, és áttelepedett hozzájuk. Kissé dühösen figyeltem a jelenetet, nem any-

nyira kijátszott reményeim miatt, hanem azért, mert mindez olyan ismert sablon szerint játszódott le, amit csak a fiatalok nem ismernek fel, s így mindig újnak találják. Javasoltam, hogy menjünk. A kollégám szolidárisan beleegyezett, a kalauz azonban meglepetten ellenkezett, magára hagytuk hát a fröccseivel.

És mégis, amikor a fürdő felé haladva, a két tér közötti rövid, széles utcán egy magányos fiatal nővel találkoztunk, aki a lámpa fénye alatt figyelmesen ránk nézett, nem álltam meg, hogy oda ne vessem:

— Hová, így sietve? Hosszú még az éjszaka!

És kétértelmű válaszát vágyakozó remegéssel tartottam vissza a fölemben, mint a visszhangot:

— Nekem nem hosszú!

Másnap, ebéd után, elindultam tovább kutatni a szöke lány után.

Napos, meleg idő volt, mint minden májusi napon, így hát kiruccanásom a városon kívülre valóban azzá változott, amivel a kollégám előtt indokoltam: sétává. Jólesett a szellővel mintegy behintett enyhe levegő, jólesett a kora délutáni félálomba merült utcák csendje; jólesett még az is, hogy szilárd adatok nélkül indultam kutatni, mert ez kiegészítette a kötetlenség és a nyugalom benyomását. Arrafelé indultam, ahol emlékezetem szerint a téglagyár állt, és útközben kérdezősködtem; mindezt azonban gépiesen tettem, nem gondoltam többé sem a célra, sem szavaimra, mintha mellékesek lennének a kellemes barangolás összetételében. Szabad voltam, az idő szélesen kitérűlt előttem, érzéseimet pedig megcsapta Zenta lehelete! Itt voltak hosszú, egyenes, akácoktól árnyékos utcái, egymáshoz bújó házai, amelyekben a falak és a függönyök mögé rejtőzve folyt a fáradhatatlan élet, ahol ebéd után az elsötétített szobákban heverésztek, ahol szeretkeztek, hétségbeestek, ahol a lányok hangtalanul üzleteltek, vagy vén, homályos tükröknek tárták ki testüket, a közeledő éjszakára gondolva, pontosan ugyanúgy, ahogyan tizenhat vagy húsz évvel ezelőtt az egykori lányok tették, akik közül néhányan az éjszakát az én ölelésemben fejezték be. Azlán az utcák mezőkbe merültek; valami gazzal benőtt sáncok közé keveredtem, és egy nehezen kivehető kis úton, amit egy ragyás képű, csavargó koldus mutatott meg, pontosan a téglagyár kéménye elé jutottam. A szegénynegyed azonban már nem volt előtte! Az egykori kunyhók helyén most egy ritkás ligetecske lombosodott, mögötte pedig, a téglagyár falának meghosszabbításában egy sor egyforma, fehér, földszintes, de még bekerítetlen ház látszott; úgy festettek, mint egy egészséges, de ritka fogsor. Átsétáltam a ligeten, és a legközelebbi házak udvaraiba be-bekukkantva tovább kérdezősködtem. Szerencsére alig harminc-valahány ház volt csak, minden ház lakójának meg nem lehetett éppen Katica nevű nővére, s kutatásom így hamarosan véget is ért. A szöke lány nővére szintén szöke volt és fehér arcú, de természetes, a gond árnyékával kék szemében. Bizalmatlanul összehúzta szemét, miközben hallgatott, és fáradt mozdulattal egy fiatal lányt intett oda az udvarról, aki még rózsaszínű volt és vékony, s egyfajta néma tanú szerepében állt az anyja mögé, szégyenlősen fogva össze kis markával a mellén szétnyíló blúzt. Azt mondtam, hogy Katyával majd két évtizede ismerjük egymást, s ez némileg megenyhítte az asszonyt; a lányra nézett, aki tévovázva lehajtotta a fejét, és félhangos-

san megmondta az utcát és a házszámot, amit kerestem. Aztán, mintha megbánta volna, nyersen figyelmeztetett:

— De ne menjen későn! A mama beteg!

Amikor a ligetben visszafordultam, láttam, hogy nem szűnt meg követni a tekintetével, s megpillantottam mellette a lányát is, ahogyan csatlakozott hozzá, és álmodozón a fehér falnak dőlve, háta mögé rejtett karokkal most már nyíltan és kíváncsian néz engem.

Lassan visszamentem a városba. Kimelegettem a hosszú sétában, poros voltam, elhatároztam hát, hogy először betérek a fürdőbe felfrissülni és csak ezután megyek el a megkapott címre. Amikor azonban a szobám elé érkeztem, a folyosón az ünneplőbe öltözött Lackoviéra bukkantam, aki hajlongva beismerte: még reggel fel kellett volna keresnie, a dolga miatt azonban nem tudott, s így a felesége most küldi... vagyis röviden, hogy a kollégám meg én meg vagyunk hívva hozzá uzsonnára. Mit tehettem? Bekopogtattam a kollégámhoz, és nemsokára megmosdva és átöltözve ünnepélyes hallgatásba burkolózva Lacković és a kollégám között haladva, ahelyett, hogy Katyához mentem volna, megtettem azt a két-száz lépést, ami a fürdőt a kis tér sarkán álló háztól elválasztja.

Az udvar bejáratánál Lacković felesége várt bennünket, úgyszintén díszbe vágva, hatalmas himzett melldísszel öblös mellein, miközben a család harmadik tagja, egy kócos hajú, magas kislány fél lábon ugrálva a virágoskert ágyásai között sanda szemmel figyelte a társadalmi eseményt. Lacković felesége toppantott a lábával, és mögülünk kilesve oda-kiáltott:

— Anica! Jössz ide, és köszönsz mindjárt!

Ezek voltak az első szavak, amiket a szájából hallottunk.

A kislány azonban lehajtotta a fejét, és tovább ugrált, miközben Lacković mellettünk félénken kinyögte: — Hagyd! Hisz gyerek még...

— Gyerek! Gyerek! — ismételte me Lacković felesége méltatlankodva, és gépiesen felénk nyújtotta a kezét. — Te csak elrontani tudod! — Aztán rám szegezve tekintetét visszahökölt: — Ejnye, de megváltozott! Soha nem ismernék magára!

Elmosolyodtam: ő maga valóban nem változott, csak annyit, hogy még kövérebb lett, és úgy tűnt, még rövidebb; egyébként ugyanaz a bárgyú arca volt, amivel már 19 évvel ezelőtt is kor nélkülinek látszott.

Bevezettek bennünket egy eléggé nagy, világos előszobába, amelynek bútorai sárgás lenvászonnal voltak betakarva; Lacković felesége jelentősegteljesen kacsintott a férjének, és eltűnt, ő meg a következő helyiségbe invitált bennünket, egy szintén nagy, de túlszűfolt szobába.

— Ez az én szobám — dünnyögte, és büszkeséggel vegyes bocsánatkéréssel a vén íróasztalra, a magas székekre és a súlyos könyvszekrényekre mutatott, amelyek fenyegetően tömörültek a szoba közepe felé, szinte lehetlenné téve a járást. Könyvszekrény mind a négy fal előtt volt, s a falaknak azt a részét, ami mellettük szabadon maradt, képek borították, a sarokban pedig egy magas állványon egy gipsz mellszobor állt.

Lacković követte a tekintetemet, és szégyenlősen bólintott: — Igen, eltalálta, ez Stevan Sremac. Általában minden, amit itt lát — mutatott körül —, kizárólag Zentára és múltjára vonatkozik. — Arca felderült

a meghatott mosolytól, amilyent egy nappal ezelőtt láttam, amikor a lányáról beszélt. — Már hosszú évek óta gyűjtöm az anyagot, hogy megírjam a város részletes monográfiáját... — És mintha túlságosan sokat árult volna el, elvörösödött, majd lehajtott fejjel az asztalhoz lépett, és ügyetlenül húzogatta és visszatologatta a fiókokat.

Azt mondtam neki, hogy nagyon érdekel a vállalkozás, mire hálásan rámpillantott és felkiáltott: — Valóban? —, majd a fiókokból sorban elővett tíz-valahány albumot, amelyeneket rendszerint a bélyeggyűjtők használnak. Minden kemény, sötét lapon, sarkaival rendesen a ragasztott átlátszó háromszögekbe tűzve valami dokumentum állt: régi oklevél, telegkönyvi kivonat, levél, valami személyiség vagy épület fényképe. Lacković a nagy sietségben hol az egyik, hol a másik albumot nyitotta ki, úgyhogy a könyvek hamarosan elborították az asztalt, mint tarka minták halmaza.

Belépett Lacković felesége, közben hatalmas tálcával, amelyen tejeskávé gőzölgött, és mazsolaszemektől rügyező felszeletelt kuglóf illatozott.

— Úristen! — hökkölt vissza a küszöbön. — Megint teleraktad az asztalt! Pedig megmondtam szépen! Hol uzsonnáznak most az emberek?

Lacković alázatosan összerezte, aztán szó nélkül leszedte az albumokat az asztalról, és berakta a fiókokba.

— Mindig ezeket az ócska holmikát! — fújt az asszony, a tálcával lökdösve az asztalról még el nem rakott papirokat. — Nemcsak hogy majd megfulladunk tőlük, hanem még minden pénzt is rájuk költünk.

De a jóízű, laktató kuglóf és a vastag tejszínes tejeskávé másról árulkodott, és miután leültünk az asztal körüli szűk helyekre, alázatosan meghajoltunk, hogy magunkba fogadjuk őket. Amikor az asszony kiment, vigasztalásul azt mondtam az elkomorodott Lackovićnak, hogy jártam a téglagyár melletti településen; nyomban felderült.

— Igen, egészen tűrhető lett, ugye? De ha tudnák, mire készülődünk a Tisza partján! Másfél kilométeres strandot építünk, két nagy vendéglővel. Ezt okvetlenül látnia kell. Elmehetnénk holnap, ha megfelel?

Örömmel helyeseltem, s ő mindjárt ki is tüzte az időpontot:

— Lehet ugyanebben az időben, mint ma? Kitűnő! Fél ötkor megyek magukért a fürdőbe.

És mintha az az idő már el is érkezett volna, felállt az uzsonnamaradványok mellől, megkerülte az asztalt, és tovább mutogatta nekünk a zentai relikviákat. Ki-kinyitogatta a szekrényeket, és kivette belőlük a könyveket. Zentán született írók műveit és olyanokat, amelyek a város múltjára vonatkoztak, aztán gazdasági, művelődési kiadványokat és tudományos értekezéseket, amelyek a Tisza melléke és Bácska állatvilágát és növényzetét dolgozták fel. Át akart térni a régészeti tárgyakra, amikor csattant az ajtó, és a küszöbön ismét előtűnt a felesége, kerek szalmakalappal a fején, korholóan összeszorított szájjal.

— Erről is megfeleledkeztél?

— Ja, igen... — Lacković megigazította a szemüvegét. — A feleségem... Szerettük volna meghívni magukat egy kicsit a tanügyi munkások klubjába. Elfelejtettem megkérdezni magukat...

Habozás nélkül beleegyeztünk, hogy elhagyjuk a szobát, amely már megtelt cigarettáink füstjével és a régi, megsárgult könyvek mérgező

illatával: úgy ugrottunk ki az udvarra, az üde alkonyatba, mint valami fürdőbe.

— Te meg tanuld a leckét! — fenyegette meg Lacković felesége a lányát, aki a konyha küszöbétől kísért ki bennünket fojtott gyűlölettel sugárzó tekintettel.

Keresztülsétáltunk az anyhe lámpafénytől megvilágított rövid, széles utcán, aztán kijutottunk a főtér neonégóinek ragyogásába. A cukrászda mögötti ház előtt Lackovićék megálltak.

— Itt vagyunk.

Egy bolthajtásos kapu alá vezettek bennünket, majd a kopott, vörös márványlépcsőkön fel az emeletre, ahol fojtott hangok moraja hallatszott. Egy magas, faragott ajtó mindkét szárnya ki volt tárva; beléptünk az előszobába, ott hagytuk köpenyeinket, és tovább haladtunk egy tágas szobába, amelyet egy régi, megfeketedett rézcsillár világított meg. Az ajtó mögött egy kis söntés terpeszkedett, a többi helyet két sor terített asztal foglalta el, a helyiség mélyén pedig alacsony állványon egy televízió állt. Szabad asztalt választottunk, és körülnéztünk. Előttünk egy gondosan öltözött, fényes választékú idősebb ember, székén igen egyenesen ülve, passziánszot rakott ki; valamivel távolabb két fiatal pár kezében teli pohárral csendesen nevetgélt, mögöttük két szép fiatalasszony fordította felénk kíváncsian az arcát. Amint leültünk, az egyik közülük — a széles kockás ruhájú — sietve hozzánk lépett.

— Szervusz, Vida. Jó estét, Lacković. Ennétek vagy innátok? Ma este májat sütünk.

Lacković felesége ételt és italt rendelt, a fiatalasszony hát odament a söntéshez, és odahajolt a fehér kötényes apró termetű, őszes asszonyhoz, ez meg gondosan szemügyre vett bennünket.

— Itt dolgozik? — kérdeztem meglepődve.

— Nem — csücsörítette a száját Lacković felesége. — Kollégám, tanárnő a gimnáziumban. Csak ma este ügyeletes a klubban. Minden este váltják egymást.

A fiatalasszony visszajött, és semmit sem kérdezve az asztalunkhoz ült. Lacković bemutatott neki bennünket. Intett a barátnőjének, és az szintén átült hozzánk. Azután megérkezett a tanárnő férje, egy orvos, és székét a két nő közé tolta; mondott valamit halkán az egyiknek, a másiknak, aztán hátradőlt a széken, és keresztbe tette a karját. Mindannyian rokonszenves fiatalok voltak, egy kicsit másmilyenek, mint Lackovićék, és — természetesen — mint én; fesztelenebbek, öntudatosabbak, a háború után nőttek fel a mi görcseink és ingadozásaink nélkül; nyugodtan, kissé unatkozva engedték át magukat a szabad idő múlásának kisvárosukban. Valaki bekapcsolta a sarokban álló televíziót, mindenki nyomban arrafelé fordult; Lackovićék kicserélték nézeteiket a műsorral kapcsolatban. (— Ez érdekelné a kicsit — jegyezte meg Lacković bűnbánóan), a fiatalok pedig szótlánul, mozdulatlanul nézték a képernyőt, mintha ők tennék ki arcukat mások tekintetének, nem pedig mások az övékének. Egyedül az öregúr — láttam a szemem sarkából — nem figyelt a sarokban rezgő szürke-fehér villogásra, hanem folytatta magános játékát.

Titokban én is elhanyagoltam az előadást, és teljesen átengedtem magam a kis nézőtér meleg ölelésének. Lackovicék, a fiatal orvos és felesége, szép barátnője merész kivágással fekete ruháján, a magányos öreg pasziánszozó és a háttérben a söntés, amely mögött valahol máj sült és bor folyt: mennyire különféle és mégis harmonikus volt ez, mennyire áttekinthető viszonyaiban és természetében, mintha itt, ebben a tér mögötti, elkülönített szobában helyet kapott volna az egész világ kicsiben. Zentán azonban számomra minden olyan áttekinthetőnek és ugyanakkor érdekesnek, festőinek tűnt: az utcák is, a Royal is, a fürdő is, a városháza is, sőt még Lacković nézeteltérésektől szűk családi zuga is. Felmerült bennem a kérdés: hogyan lehetséges ez? Maga a város sugározta ezt a bájt utcáinak, tereinek, épületeinek és intérierjeinek rendkívül jó elosztásával, embereinek előzékenységével együtt? Biztosan, igen; de én eléggé reális voltam ahhoz, hogy tudjam: Zenta mégiscsak egy kis pannón helység, amelyben egyszerű nép él, olyan kis helység, amilyenből tucatszám van, s közülük sokat be is jártam, az egyikben pedig, Újvidéken, rövid megszakításokkal, gyermekkorom óta éltem... De hát akkor mi az? Honnan a harmóniának és az áttekinthetőségnek ez az izgalmas érzése, amit egyébként sehol és sohasem nem éreztem? Világos volt előttem, hogy ennek az érzésnek a forrása bennem van, hogy belőlem táplálja, színezi valami azt a valójában egyszerű képet elevenné. Az ifjúság nedvei? Az egyedülálló élmény, amit nem lehet elfelejteni? A barna lány? Igen, természetesen, a barna lány; ámbar határozottan meg voltam győződve róla, hogy a barna lánnyal nem is találkozhattam volna máshol, mint éppen Zentán, ebben a szívélyes ölelésben, a felvásárló — aki engem Zentára és a Royalba elvezetett — és a szőke lány között, aki a Royalban székelt és elosztotta a szerelmeket meg házasságtöréseket. Most, amikor erről a régi eseményről gondolkoztam, úgy tűnt, hogy benne az első pillanattól kezdve minden a barna lánnyal való szerelmi találkozásom felé törekedett, hogy ez a találkozás úgyszólván a levegőben lebegett mint szükségesség, amely előtt fejet hajtottam már attól a pillanattól kezdve, amikor átfagyva megérkeztem a hóval befűjt térre, vagy még korábban, az úton, a traktor pótkocsijában, ahol először sejtettem meg ezt a titokzatos összhangot, ezt a megadást valami féktelenségnek; vagy talán még előbb, a kihült topolyai menzában, ahonnan az unalom, a kétségbeesés, az eseménytelenség és az események, a kaland utáni roppant vágy a felvásárló oldalán kivetett a fagyos útra. Igaz, azt is tudtam, hogy mindez unalomba fullad, csak sejtés marad, ha Zenta — nem Zenta és ha nincs ott a barna lány, készen arra, hogy találkozzon velem, éppen a vágy, a remény hosszan készülődő kitörésekor biztosan ő maga is vágyódva: lehet, hogy őt is ugyanolyan unalom és létova remény taszította a kalandba!

Felmerült bennem a kérdés, ki húzta meg ebben a szövevényben a döntő szálát; ki, hol és hogyan tette meg azt a kezdeti sorsdöntő mozdulatot — én vagy ő, vagy a felvásárló, vagy Katya, vagy valamilyen portás, pincér Zentán, vagy még Zenta előtt, vagy maga a város, a levegője, vagy általában a korszaknak, a háborútól megnyomorított, válásokkal elrontott korszaknak a lehelete — kérdeztem magamtól, és természetesen semmit sem tudtam megfejtetni. Az események olyan régen,

olyan szoros összefüggésben, egymás után játszódtak le; gondolatban annyiszor és olyan különféle körülmények között meghánytam-vetettem őket, hogy magam sem tudtam többé megmondani, mi a látszat és mi az igazság. A fő részvevő, a legközvetlenebb tanú, a barna lány viszont nem volt többé. Elmulasztottam megkérdezni, amíg velem volt, test a test mellett: elmulasztottam visszatartani, hogy megismételjem, ellenőrizsem vele szerelmi eggyéolvadásunkat, hogy legalább tudjam, valóság-e mindez vagy ámitás, régen rabul ejtett érzéseim felszabadulása egy szerencsés éjszakán, vagy pedig előre meghatározott, hosszú létezésre képes kölcsönösség. Semmit sem tudtam a barna lányról, hagytam elmenni, elzavartam azon a reggelen, az ölelés után, pedig kérdőn nézett rám; elzavartam hanyagságból, hiúságból, valami várakozás miatt, amit az ő melege gyújtott fel: azt hittem, hogy ő a kezdet, nem tudva, hogy valójában a vég, és hogy kiteljesülésemben ő volt a legtöbb, amit valaha is el fogok érni.

Most ismét elképzeltem, hogy is lenne, ha itt volna, mellettem ülne, nyugodt arcával és bársonyos szemével, felém nyújtaná puha, biztos kezét, amellyel tovább vezet az éjszakába, az összeolvadásba. Lehetséges lenne, hogy soha többé nem látom? Vagy látni fogom, de elviselhetetlenül megváltozva, az időtől és a mások hiúsága által okozott sértésektől megsebezve, ki tudja, milyen emberek meg nem értésétől megkérgesedve, akikkel elment valahová élni, ölekezni? Hol volt most? Visszavért-e valaha is valahonnan? Igen, én valójában nem tudtam, hogy a barna lány talán mégis visszavért Zentára, és most furcsának, valósággal természetellenesnek tűnt, hogy mozdulatlanul ülök itt, egy zentai klubban, hátradőlve a székemen, a bekapcsolt televízió és a körülöttem megmerevedett arcok mellé révedve, ahelyett, hogy az utcákon sietnék, keresve őt, keresve a nyomát, lehetséges jelenlétét! Kevés hiányzott, hogy nyomban felugorjak és akármilyen magyarázatot mormogva kirohanjak az éjszakába, az emlékezetembe vésett címre. De eszembe jutott Katya nővérenek figyelmeztetése: „Ne menjen későn!”, és úrrá lettem magamon: majd holnap. De holnapra megbeszölt találkám volt LACKOVIČTYAL! Ezt azonban könnyen meg lehetett oldani, a kirándulást egyszerűen el lehetett halasztani, de még mennyire el lehetett halasztani!

Ezen az éjszakán rosszul aludtam, nyugtalanul fel-felkeltem az ágyból, és cigarettáztam, a szoba nyitott ablakán át a háztetők fölé, a sötéttségbe bámultam. Az egyik pillanatban úgy tűnt, hogy valami erjedést érzek az éjszakában, hogy a homályos sötétségből egy fénylő kéz nyúlik ki, hogy megfogjon; a másik pillanatban meg úgy tetszett, hogy körülöttem minden mélyen alszik, körös-körül senki sincs, aki tudja, hogy egyáltalán létezem, itt fenn, ébren és vágyakozva. Reggel korán lementem reggelizni, és meg sem várva kollégámat, elindultam megkeresni Katya házát. Meglepődtem, mennyire közel van: utcája párhuzamosan vonult a fürdő utcájával, egy kis keresztutca választott el tőle, ami mindjárt a mi épületünk mögött kezdődött. Megdöbbenve gondoltam arra, hogy Katya talán többször is elhaladt az ablakom alatt, amióta Zentán vagyok. Aztán megkerestem a számot. Egy földszintes, tiszta, kétablakú házon találtam meg, amelynek ablakaiban mázolt cserepekben rózsaszínű muskátlik virítottak. A kapuhoz léptem, és megfogtam

a kilincset: nem engedett. Bekukucsáltam egy résen, és egy hosszú, rendes parasztudvart láttam, mélyén megszurkult szalmaboglyával. Körülnéztem, bezörögtem. Semmi. Mindez oly kevéssé hasonlított Katyára, hogy kételkedni kezdtem a cím pontosságában. Néhányszor erősebben zörögtem, míg az udvarról mozgást nem hallottam. Előrehajoltam a résig és valami sötét alakot vettem észre, amint lassan közeledett, eltarkarva az udvar hátterét. Hátraléptem, felismertem az elnehezült léptek fűrészelését; végre kattant a zár, és kinyílt a kapu. Egy magas, sovány, fekete bekecsbe burkolózott és fekete kendővel bekötött fejű, fehér hosszúkás arcú, bizalmatlan kék szemű, gondterhelt asszony lépett ki a küszöbre.

— Bocsásson meg — mondtam, Katya egyre több vonására ismerve az arcban —, Katica itthon van?

— Katica? — A színtelen, öreges szemöldökök alatt a bőr szárazon összehúzódott. — És miért kérdezi?

Azt feleltem, hogy nagyon régi ismerőse vagyok Katyának és szeretném látni.

— Milyen ismerőse? — A szemöldökök még jobban összeráncolódtak. — Maga hová való?

Azt mondtam, hogy újvidéki, és hogy már tizenhat éve nem jártam Zentán és nem láttam Katyát.

Az öregasszony azonban továbbra is szigorúan, átható tekintettel méregetett; végül kelletlenül megmondta: — Katica vásárolni ment.

— És mikor jön vissza?

— Nem tudom, mikor jön vissza — felelte rá nyomban, mintha elégedett lenne, amiért nem segíthet nekem.

— Hát akkor... Eljöhetek később? Talán délután?

— Nem tudom — felelte visszautasítóan, majd szigorú szemével rezzenéstelenül bámulva, a zavar legcsekélyebb jele nélkül hozzátette: — Jobb, ha nem jön. Katicának vőlegénye van.

— Á, úgy...

Önkéntelenül is visszaléptem, az öregasszony pedig szótlanul bólintott, nem az üdvözlés jeléül, hanem mintha megerősítené imént született meg-egyezésünket, és becsukta a kaput.

Megindultam lassan az iskola építőhelyére, ahol a technikusnak és nekem azon a napon dolgunk volt. Az imént folytatott beszélgetésem ostobának tűnt, és különösen bárgyúnak látszott viselkedésem Katya szigorú anyja előtt: mintha valami bűnös betolakodó lennék, Katya titkos szeretője, aki el akarja ragadni őt valami vőlegényétől! Egészen délig, miközben kollégámmal és a mesterekkel az épületet és a tervrajzokat néztem át, gondolatban epésen civakodtam hol Katya be sem bizonyított édesanyjával, hol önmagammal: koromhoz, polgári rangomhoz méltatlan volt megengednem, hogy egy zsémbes parasztasszony kizavarjon a házból.

Nyomban ebéd után, még tele a veszekedés lendületével, elmentem ismét szégyenteljes visszavonulásom helyére. Megnyomtam a kaput: ismét zárva volt. Zörögni akartam, de aztán meggondoltam magam; körülnéztem, és a két szomszédos ház közül azt választottam, amelyik szelidebbnek látszott. Valóban, a kapu nyitva volt, beléptem hát az udvarra, amely hasonlított Katyára, de kevésbé volt rendes. Valahol

felugatott a kutya, rögtön ezután a tornác mélyén megnyílt az ajtó, és megjelent egy fejkendő fiatalasszony, karján egy maszatos kisgyerekekkel. Azt mondtam neki, hogy nemrégén megpróbáltam bemenni Katicáékhoz, de a kaput zárva találtam.

Az asszony vállat vont. — Ez azt jelenti, hogy Katica nincs otthon.

— És miért? Ha otthon van, a kaput nyitva tartja?

— Hát persze; csak az öregasszony zárja be, mert beteg.

Elgondolkoztam, mit tegyek.

— És hol lehet most Katica?

— Mit tudom én.

A gyerek váratlanul elsírta magát, és az asszony fűgén rázni kezdte a karján.

— Mit gondol, mikor jön meg?

— Katica? Ki tudná azt megmondani!

Bocsánatot kértem és elmentem. Mégis, most már elégedettebb voltam: először is azért, mert nem zörgettem ismét hiábavalóan Katyánál, aztán meg kezembe kaptam házirendjének kulcsát, és bármikor meg tudtam állapítani, hogy Katya otthon van-e. Valójában csak kitarónak kellett lenni és gyakran elnézni hozzá. Vagy pedig hosszabb időt tölteni az utcán és megvárni, míg megérkezik. Elhatároztam, hogy most így teszek; átmentem az utca másik oldalára, a hűvösbe, és várni kezdtem.

Az utca hosszú volt, széles, csupa alacsony, egyhangú házzal, előttük akácokkal és a közepén feltúrt poros úttesttel. Hihetetlennek tűnt, hogy egy ilyen utca, ilyen házakkal és bennük ilyen elfojtott élettel közvetlenül a központ mellett fekszik, talán ötszáz méterre a vendégszerető Royaltól. Hogyan húzódnak itt meg Katya? Hogyan tudott lemondani a lármáról, a zenéről, rendetlen, de szabad magános szobáiról, cserébe ezért a kellemetlen nyugalomért? Mindez nem volt világos előttem, és elkedvetlenített. Sétálgattam, jobbra-balra forgattam a fejem, de hiába. Senki sem jött semerről az utcán, senki sem bukkant fel rajta, az egész élet ezekben a házakba vonult vissza, az áthatolhatatlan ablakok mögé, hogy pihenjen és folytassa ősrégi nesztelen álmát; csak én pöffeszkedtem itt kint, mint valami kirakatban, világos ruhában és fehér ingemben, pettyes nyakkendővel, mint holmi középkorú ficsúr, lesben egy idősebb lányra, akinek vőlegénye van.

Mégis, egy ideig még álldogáltam, sétáltam, cigarettáztam, és csak miután nyilallni kezdett a lábam, akkor fordultam meg és indultam el a fürdőbe. Az utolsó pillanatban érkeztem az épület elé, hogy helyreállítsam a kiábrándult Lacković bizalmát, aki már a szobában is, meg az étteremben is keresett. Az előcsarnokban a fiatal orvosba és feleségébe, valamint szép barátnőjébe ütköztem, akik itt vártak Lacković kutatásának kimenetelére. Igazi ovációkkal vettek körül, mintha csak én, az idegen tenném lehetővé számukra ezt a rendkívüli kiruccanást. Lehívtuk kollégámat az emeletről, és megindultunk a Tisza felé, elől Lacković meg én, utánunk meg a fiatalabbak.

A strand alatt értünk ki a folyópartra, és a töltésen folytattuk utunkat, szemben a vízfolyással. Fürdőzők, persze, még nem voltak: a füvel benőtt part messzire elnyúlt, kihaltan, alatta pedig a víz megáradva,

sárgán rohant, közepén fekete tuskókat űzve, amelyeknek meztelen gallyai úgy meredtek a magasba, mint fuldoklók kezei. Nyugtalan, de langyos szél fújt, orrunkba hozta a víz és az iszap nyers illatát.

A ligetben, amely alatt valamikor fürödtem, csókasereget riasztottunk fel, amely rémült káromással rebtent szét a vízen át. Lacković előresietett a ligetbe vezető keskeny ösvényen, kezével széthajlítva maga előtt a bokrokat, amelyek bele-beleakadtak kabátjának hosszú szárnyába. Mindannyian jókedvűen neveltünk ügyetlen cserkész-önfeláldozásán. Kissé lihegve és összekarmolva merültünk fel a ligetből, és megálltunk a part fölött, amely innen a beláthatatlan messzeségbe vezetett, fehéren a kerges iszap páncélja alatt, egy szál növény nélkül. Körülbelül kétszáz méterre előttünk, félúton a liget és a víz között egy bekerítetlen faházikó állt.

— Az eljövendő homokos strand! — vázolta előttünk Lacković a képet kinyújtott karjával.

Belegázoltunk a kiszáradt iszapba, egymás után haladva, hogy kevesebb port verjünk fel, miközben Lacković vissza-visszafordulva magyarázta, hogyan változtatják majd ápolással és tisztogatással ezt a szívós talajt finom homokká. Ő már tudta, hol állnak majd a fülkék, a zuhanyozók, az ugróállványok és a napozók, mert részt vett a tervek megszavazásában.

Elérkeztünk a kis házig, és amikor a part felől megkerültük, egy falazott terasz tárult elébünk, rajta néhány asztallal, amelyeknél még vendégek is ültek. — Ez csak ideiglenes, amíg fel nem épülnek a vendéglők — közölte Lacković félhangon, mintha bocsánatot kérne, és meghívott, hogy üljunk le.

A házból egy feltűrt ingujjú, keménykötésű ember lépett ki, valamennyiünkkel egyenlő félként lekezelt, és szőrös kezével a szabad szék támlájára támaszkodva megkérdezte, mit innánk. Bort rendeltünk, az orvos megkérdezte, van-e hal. Hal azonban nem volt, és a gazda hosszasan magyarázta, hogy rossz a fogás, és hogy a Tisza „általában haldoklik”. Végül visszavonult, és bort hozott, de leült az asztalunkhoz, és minden különösebb ok nélkül cigány anekdotákat kezdett mesélni. Sokat tudott belőlük, és ügyesen utánozta a sírós cigánybeszédet, úgy-hogy még a szomszédos asztaloknál ülő vendégek is nevettek. Egyedül a tanárnő barátnője volt tartózkodóbb a többinél, így hát titkos remény-nyel kis, fehér, macskaszzerű füléhez hajoltam:

— Maga nem szereti az ilyen vicceket?

Ő azonban józanul rám nézett, és vállat vont.

— Szeretem őket, csak mindegyiket tudom fejből. Tavaly nyáron gyakran jártunk ide, rendszerint volt hal...

A városba alkonyatkor tértünk vissza, a liget szélén az első peremvárosi házakig vezető rövidebb úton. A billegő járdán lépkedtünk, átható istállószag követett, s Lacković jóslatait hallgatva, hogy mit hol fognak bontani és építeni, kissé elszomorodva kérdeztem magam: tudnék-e állandóan Zentán élni? Lacković tudott, mert fanatikus volt, s minden téglában a város érdekeit látta, élte át. Nyilván képes volt erre a fiatal orvos és felesége, meg szép barátnőjük is, mert az életre talán úgy tekintettek, mint erre a délutánra: amikor munka után jó társaság-

ban sétálhatsz egyet, nevethetsz, vagy pedig a legrosszabb esetben nem nevensz a cigányok beszédmodorának utánzásán. De én? Én, aki az életől mindig valami többet vártam, valamit, ami távolabb van folyásának automatizmusától, én aki mindig is a távoliért, az izgatóért, az ismeretlenért vágyódtam? Aki mindig elhanyagoltam a meglevőt a jövő ködös ígéreteiért, s így a barna lányt is elvettem egy bizonytalan kalandért, amit a szóke ígért, hű és bűnös vadásztársam a bizonytalan és valótlan utáni kutatásban? Egyszerre úgy tűnt, hogy bennünket, a barna lányt és engem éppen ez választott el, ez a különbség: az ő készsége, hogy megelégedjen az elérttel és az én lendületem, hogy tovább menjek, a hajtún át rám vetett egészséges, kérdő tekintete és az én büszke, reményteljes hallgatásom. És mégis, ő ment el innen, a poshadtságból, az alföldről, és én maradtam! Ez azonban talán nem változtatott a dolgokon, mert ő elment, hogy valaki mellett maradjon, de én, én miért maradtam? Nem volt világos előttem; csak sejtettem, hogy valamit tévesen cselekedtem, vagy elmulasztottam valamit helyesen megtenni; hogy talán túlságosan erősen, túlságosan gögösen és kíméletlenül vágyakoztam; hogy talán hűnek kellett volna maradnom, mint ő, ahhoz, ami már volt, a mi szép éjszakánkhoz, az egyszerű örömhöz, az összhangnak ehhez a tisztasághoz, amelyre vele együtt váratlanul kijutottam, s amelyről az élet áttekinthetőnek és sugárzóknak látszatott, itt, vagy a világ valamely más részén, mindegy.

Folyékony sötétségbe burkolózva érkeztünk Zenta központjába. Az orvos javasolta, hogy a Royalban vacsorázzunk, s mi valamennyien beleegyeztünk, Lackovićot kivéve, aki elbúcsúzott tőlünk és hazament. Beléptünk a terembe. A zene már szólt, az emelvény előtt párok ingadoztak. Megfelelő asztalt keresve tekintetem megakadt autóbuzskalauzunk gutaütéses arcán, amint egy félig kiürített hosszúlépéses pohárral nézett szembe, mint a közlekedő edény másik részével. Bizalmasan intett, és elismerően végigmérte a társaságunkban levő két nőt.

Megvacsoráztunk, azután mi is bekapcsolódtunk a táncba: az orvos a feleségével, a technikus meg én váltakozva a szép barátnővel. Kellemes volt közelről nézni tiszta, friss bőrét és tenyeremet a derekán tartani, amely szívesen hajladozott a zene odasúgott utasításaira. És engem kezdett hatalmába keríteni a mozgás, a bor, az emlékezés, s a fiatal nőnek elmondtam valamit régi zentai élményeimről, a pillanatokról, amelyek olyan értékesek, hogy felülmúlják a hétköznapiok egész esztendeit. Szótlanul hallgatott, de hamarosan megéreztem, hogy szabadabban enged magához, hogy olykor-olykor a mese valami részletébe merülve súlyát önfeledten áttessi a vállamra, és hajával megérinti az arcom. Amikor visszatértünk az asztalhoz, megkínáltam borral, s ő mohón kiitta. Közlebb húzódtam hozzá, és csendesesen megkérdeztem, hogyan lehet az, hogy nincs se férje, se vőlegénye; két-három mondatban elmesélte, hogy nemrég vált el egy embertől, aki jóval idősebb volt nála, de mégis betegesen megbízhatatlan, köpönyegforgató. Azt tanácsoltam neki, hogy valamivel gyakrabban hagyja ott megszokott környezetét, társaságát, amely bizonyára ezekre a kellemetlen eseményekre emlékezteti: hogy például utazzon le időről időre Újvidékre, ebbe a városba, amely több szórakozást nyújt, új arcokat mutat. Figyelmesen hallgatott, fejét kissé felém for-

dítva, önfeledten hátradőlve a székén, s vékony ujjaival a kenyérmorzszákkal játszadozott az asztalon, miközben hol az ujjaira, hol pedig valahová maga elé nézett. Követtem én is a tekintetét, s egyszerre nyugtalanul találkoztam fiatalabb kollégám széles, becsületes, telt arcával. Nem voltam benne biztos, sőt talán még lehetetlennek is tűnt számomra, hogy őt nézi, annyira elmerültnék látszott keskeny profilja azzal a kis fülével. De maga a feltételezés már elég volt ahhoz, hogy lehangoljon: akaratlanul is elképzelttem kollégám arca mellett a magamét, már elkezdett vonásaimmal, a feltehetően meggyőző, kissé alattomos kifejezéssel, aztán ez az arc, úgyszintén akaratomtól függetlenül, felcserélődött egy rég nem látott másikkal, amelyből kíváncsian meredezett a hegyes orr és sugárszerű ráncoktól övezve két apró, zöld, mindentudó szem nézett. Ebben a pillanatban a zene ismét megszólalt, és a kollégám, akin most volt a sor, felállt, és meghajolva táncra kérte partnernőnket; ugyanezt tette az orvos is feleségével. Én ülve maradtam, azzal a kellemetlen érzéssel, hogy az egyedüli vagyok, amikor azonban körüljártattam a tekintetem, egy távoli asztalnál megpillantottam a kalauzt, új teli pohárral az asztalán. Fejem ismét a táncolók felé fordítottam. Az orvos könnyedén, de egyhangúan vezette feleségét, a technikus meg eléggé ügyetlenül rángatta előre-hátra a partnernőjét; mégis a két pár boldognak hatott, mindannyian üdék és fiatalok voltak. — Később többé nem táncoltam, átengedtem kollégámnak a jogok rám eső részét is; amikor pedig a Royal előtt elbúcsúztunk, elküldtem, hogy egyedül kísérje haza szép partnernőnket.

Másnap elhatároztam, hogy mindenáron megkeresem Katyát, és mindjárt ebéd után elmentem a házához. Amikor megfogtam a kilincset, könnyen engedett, és én betoppantam az udvarra. Megálltam és körülnéztem. Rendes volt és tiszta, ahogyan már előbb is megállapítottam, a résen át belesve; a letaposott földön a durva seprű ív alakú friss karcolásai látszottak. De sehol semmi sem hallatszott, semmi sem moccant. Elindultam lassan előre, s a tornác elé érve ismét megálltam. Ekkor a tornác mélyén kinyílt az ajtó, és megjelent egy asszony, akiről egy pillanatra azt hittem, hogy Katya anyja, talán azért, mert feléje közeledve tőle félttem, vagy talán azért, mert ez is bekecset viselt és kendő volt a fején. De ugyanebben a pillanatban a kendő alatti fehér arcból felvillantak Katya boldog, kék szemei és a felismerés megindult mosolya.

— Hát ez te vagy, teeee! — kiáltott fel fojtottan, kezét hitetlenkedve a mellére nyomkodva. — Hát ez valóban te vagy! Hát lehetséges?

Mellém ugrott, és megragadva mindkét vállam szertelenül megrázott, mintha tréfásan büntetne valami állítólagos próbálkozásom miatt, hogy elbújjak vagy álruhába öltözök.

— Hát hol voltál ilyen sokáig? Mit csinálsz? De gyere, gyere! — Behívott és magához húzott; egyszerre azonban összerezsent, és aggódva a tornác mélyére nézve, suttogva magyarázta: — Itt van az anyám, ő nem szereti, hogy bárki is jöjjön hozzám. Hanem mondd gyorsan, mikor találkozhatunk kettesben?

— Amikor akarod — fefeltem én is akaratlanul suttogva.

Elégedetten bólintott, és távolabbra tolt a tornácotól, miközben ajkai

kapkodva tovább suttogták: — Akkor minél előbb, még ma. Rendben? Nagyszerű! Bírsz hatkor? Bírsz! Akkor legyél hatkor itt valahol, hogy lássál, amikor kijövök. Most pedig gyorsan menj! — és gyengéden, de izgatottan a kijárat felé tolt.

Megindultam, de a következő pillanatban megálltam. Egyszerre nem tudtam elképzelni, hogy ott hagyjam, miután olyan sokáig hiába kerestem; hogy megelégedjek ezzel a suttogva váltott néhány szóval, miközben még fojtogatnak a kérdések, amelyeket napokon át ismételtettem magamban.

— De várj, hát nem bírsz most... — kértem ellenállva keze vállamra nehezedő nyomásának. — Legalább néhány pillanatra, hogy rendesen megnézzelek, hogy megmondd, mi újság.

Egy pillanattig feszülten bámult, azután gyorsan megfordult, az ajkába harapott, és szorítása meglazult... — Hát jól van — súgta —, eredj ki gyorsan a kapu elé. Mindjárt jövök.

Megindultam tétovázva, s ő gyengéd titkos szorítással bátorított. — Menj! — És megfordulva, végignézett magán. — Istenem, hogy nézek ki! Bort fejtettem a kamrában... — Alig hallhatóan elnevette magát, sarkon fordult és eltűnt.

Csendesen megindultam a kapu felé. Hallottam, hogy mögöttem az ajtó becsapódik, hallottam Katyának a válaszfaltól tompított hangját, ahogyan valakinek magyaráz valamit. Aztán halotti csendben magamra maradtam a megfeketedett, kirepedezett kapu előtt. Menjek ki az utcára? Nem emlékeztem pontosan Katya utasítására, de félttem elhagyni az udvart, mert úgy tűnt, hogyha, ő mégsem jön, akkor könnyebb lesz innen visszatérni a tornác elé, mint az utcáról. Az udvar felé fordultam. Tisztán, felseperve, letaposva, fű nélkül feküdt a ragyogó napsütésben, háttérében a tavalyi szalmaboglyával. Itt minden az ősrégi, bejáródott szigorú rendre emlékeztetett; semmi sem formázott Katyára. De maga Katya most is közel állt hozzám, mint mindig, mindjárt magamba fogadtam arcát, hangját, mintha nem tizenhat év múlt volna el, amióta nem találkoztunk, és mintha mindig itt találkoztunk volna, nem pedig... Akkor egyszerre eszembe jutott utolsó találkozásunk, a szobája és az ágya a Veljković-féle darálóban, a lombos eperfa az udvarban, amelynek csipkés árnyékában, a hatalmas fehér holdtányér alatt megpróbáltam megcsókolni, és egészen furcsának tűnt, hogy néhány nappal ezelőtt, Katyát keresve ugyanabban az udvarban, egy pillanatra sem gondoltam arra az éjszakára.

Ebben a pillanatban Katya bekecs nélkül, csak rövid háziruhában, lobogó hajjal előjött a tornácra. Sietve, lihegve hozzám lépett.

— Jó, hogy itt maradtál. Az utcán valaki megláthatott volna bennünket.

Hirtelen megtorpant, mintha egyszerre nem tudná, mit tegyen tovább, mit mondjon, vagy mintha ezt rám bízna, aki hívta. Most, amikor a feje fedetlen volt, és a nap tisztán megvilágította, gondosan szemügyre vettem. Még mindig vékony, mozgékony volt, és arcának is megvolt az az egykori hosszúkás, harmonikus formája, csak ennek az arcnak a bőre az arccsontokon olyan volt, mintha apró, lilás hajszálerek hímezték volna

ki, élénk szeme és csücsörödő szája körül viszont beesett volt, a csontok közé süllyedt. Hajában néhány ősz hajszálat fedeztem fel.

— Nagyon megváltoztam? — kérdezte Katya rám kacsintva.

— Nem! — mondtam, és arra gondoltam, hogy tekintettel éveire, valóban nem.

— Ah! Te pedig, hogy tudd, valóban kitűnően nézel ki. Hol élsz most? Meddig maradsz Zentán?

Azt mondtam, hogy Újvidéken élek, mint azelőtt is, és valószínű, hogy még néhány napig maradok.

— Nagyszerű. És hol szálltál meg? A Royalban?

— Nem. A fürdőben. De voltam már a Royalban is néhányszor. Mindig azt hittem, hogy látni foglak, de nem voltál ott. Menjünk oda ma este?

— Nem! — Ezt hirtelen ismét suttogva mondta, ijedten megrázta a fejét, mint az imént a tornác előtt.

— De mi van veled? Honnan egyszerre ez a... szigorúság? És miért vagy itt egyáltalán?

— Hagyjál... — A tekintete oldalra rebbent, aztán ismét rám irányította, és halványan, kissé fáradtan elmosolyodott. — Férjhez kell mennem.

— Ezt már hallottam. Örülök neki. — Szünetet tartottam. — És mi van Máriával? Tudsz-e róla valamit?

— Máriával? — Vékony szemöldökei feszülten összeértek. — Milyen Máriával?

— Azzal a barna lánnyal. Tudod, akivel jártam, amikor megismerkedtünk.

— Á? — Arca felélénkült az emlékezéstől. — Hisz tudod magad is. Férjhez ment és elment.

— És sohasem tért vissza többé?

Katya határozottan megrázta a fejét. — Nem, sohasem tért vissza. Azt mondják, most Ausztráliában van.

— Ausztráliában? Hogyan?

Vállat vont. — Honnan tudjam? Így mesélik.

— Még mindig azzal a románnal?

— Nem tudom. Talán.

Álltunk, hallgattunk; Katya előzékenyen nézett, de titkolt félénk türelmetlenséggel is, én meg éreztem, hogy az apró, fölösleges dolgokon kívül nincs többé mit kérdezniem.

— Hát akkor jól van. Estére beszélgetünk.

— Hát persze. — Mindjárt jókedvre derült, és cinkosan rámkacsintott. — Tudod azt a kocsmát ott a keresztnél? Arra az állomás felé?

— Tudom.

— No, ott nyugodtan találkozhatnánk. Legjobb lesz, ha megvársz ott engem. Rendben?

— Rendben.

— Akkor ott, hat órákor. — Könnyedén megérintette a karomat, zajtalanul kinyitotta a kaput, és intett. — Legyél pontos!

Kiléptem az utcára. Kihalt volt, mozdulatlan, szétömölve feküdt, mint amikor jöttem is; csakhogy most üressége, mozdulatlansága vigasztalannak látszott. Természetesen tudtam, miért. És azt is tudtam, hogy

miért vált Katya utáni kutatásom lomhává a vonakodástól, attól a pillanattól kezdve, amikor megtudtam, kivel és milyen körülmények között él; miért végeztem annyi megállással, aprólékosan, mintha valami keserű orvosságot szednék: mert éreztem, hogy egy ilyen nyomon, ilyen körülmények között Katyát nem övezheti a régi ragyogás, a forrongás, hogy élete megszürkült, akár az enyém is, hogy az egykori bátorság nélkül, szerelmi forgotag nélkül maradt, a barna lány nélkül. Hogy nincs többé Katya közelében a barna lány, hogy nincs többé Zentán. Hogy a barna lány csak a múlt, a visszahozhatatlan múlt. Hogy örökké emlékezés marad egy éjszakára, egy csúcspontra, ami azonban semmit sem bizonyít, csupán talán az öt megelőző és követő napok és éjszakák szegényességét. Most már tudtam, hogy nem kellett volna ismét Zentára jönni, nem kellett volna megkeresni Katyát. Nem kellett volna ezt megtenni, mert Zenta csak egy feltörés volt, a szokatlan, a másmilyen, a nem-én utáni vágyakozás felvillanása, egy megtisztult lendület, egy menekülés, amely azonban magányos maradt, akár az a másik lendület, másik menekülés a világba; mert nem tudtam fenntartani és kifejleszteni, mert valójában csalóka látszat volt, füst, mert talán húsz éven át botorkáltam valami után, aminek bennem nem volt meg az alapja, vagy pedig talán nem is létezett.

Leverten visszatértem a fürdőbe. Beléptem a szobámba, és az ágyra vettem magam. Sokáig feküdtem mozdulatlanul, csendben; aztán a vékony falon át zizegést hallottam a szomszéd szobából. Tudtam, hogy kollégám, a technikus ebéd után rendszeresen alszik; és a tegnap estére gondolva megsejtettem, mi nyugtalanítja. Ez a gondolat némileg jókedvre derített, nem azért, mert talán valami kárörömet tartalmazott, hanem ellenkezőleg, mert egyfajta együttérzésre indított. Lehetséges, hogy az elmúlt éjjel ő is találkozott az ő barna lányával?, gondoltam; lehet, hogy mindenki egyszer találkozik a magáéval ilyen vagy olyan alakban, formában; mert minden életnek mint ahogyan van fenéke, van csúcsa is, bármilyen szegény vagy rövid is. Csak az a kérdés, hogy ezt a csúcst meg tudja-e tartani; de ha meg is tartja, ismét csak kérdés, hogy az a csúcs továbbra is csúcsnak látszik-e.

Fél hatkor felkeltem, megmosdottam, és elindultam a kereszt melletti kocsnába. Eléggé nagy, hosszúkás terem volt ez, amelynek egész homlokzati falát egy tucatnyi tamburásból álló zenekar takarta el, fiatal, idősebb, természetes, korcs, egyáltalán nem muzsikus külsejű és öltözetű férfiak, széles, csontos, parasztcok virítottak nyakig begombolt tarka ingeik fölött, ám a két sorban álló székeken hátradölvé teli torokból énekeltek, és minden erejükből rángatták verejtékkal átitatott mellükre szorított hangszereiket. A terem többi része asztalokkal volt tele, kék kockás terítőkkal letakart asztalokkal, amelyek mellett ugyanolyan arcok vörösödtek és kékültek, mint szemközt. Szabad asztalt nem találtam, leültem hát egy öregember mellé, aki elnehezült fejét ingatta félig kivont fröccse fölött. Természetes, kócos, lapáttenyerű pincér lépett hozzám; én is fröccsöt rendeltem.

A tamburások játszottak, énekeltek, fülsiketítő volt a lárma; cifrázva, elnyújtott hangon, nem színlelt hangsúlyozással adták elő a helyrehozhatatlan boldogtalanságokat, az elvesztett szerelmesről szóló dalokat,

pedig valamennyien — ez látszott rajtuk — családapák voltak, akik derekasan, verejtékezve dolgoznak a kenyérért, s ez az ellentét ellenállhatatlanul vadnak és nevetségesnek tűnt. Megjelent Katya. Világos gesztenyeszínű kosztümben volt, amelyről, nem tudom, miért, megállapítottam, hogy kabátból szabták át; kezén azonban, amely egy nagy barna táskát lóbált, kesztyűt hordott, amit azelőtt sohasem láttam rajta. Gyors léptekkel jött be, nagy lendülettel, de szememet nem kerülte el a keskeny arcán megjelenő, nyugtalanságról árulkodó kifejezés; pillanata, amit mosolyogva vetett jobbra és balra, mintha igazolná ezt a mosolyt.

Felálltam, hellyel kínáltam; ő a pincérnél konyakot rendelt. Kérdően nézett rám, az öreg felé intve, aki mellettünk imbolygott az asztalnál, és én ugyanilyen némán tudattam vele, hogy nem kell aggódni. Erre fellélegzett, és hozzám hajolt, mert a lármás zene miatt kiabálnia kellett.

— Nem rossz itt, ugye? Itt senki sem ismer bennünket...

— A vőlegényed sem?

— Ó, ő nem jár kávéházakba — mondta Katya felvillanó szemmel, az elismerés zöngéjével hangjában, de kissé gúnyosan csücsörítve a száját.

— Tényleg? És ki ő?

Katya hirtelen ivott egy kis konyakot, összeráncolta a homlokát, mint-ha nem ízlene neki, azután cigarettát kért tőlem.

— Asztalos, kitűnő mester — válaszolta az elismerés és a gúny ugyanolyan keverékével. Azután egy pillanatra lesütötte a szemét. — Özvegyember. Már felnőtt gyermekei vannak. — Ismét rám nézett, mint-ha igazolni akarná magát. — De nem öreg. Az én koromban van.

— Hát ez jó dolog. És mondd, szeret?

A szeme felvillant, összecücsörített szájáról elégedett nevetés hangzott el.

— Imád! — A beszélgetés ingerével versenyezve gyorsan kiürítette a poharat. — Ezért nem is engedi, hogy kávéházakba járjak. Minden este kétszer betér a Royalba. Csak bemegy és körülnéz. Aztán eljön hozzám, hogy megnézze, otthon vagyok-e.

— A mamád meg az ő pártját fogja...

Katya rekedten elnevette magát. — Természetesen. — Aztán kérlelően az arcomba hajolt. — Kérlek, rendelj még egy konyakot... — Gyorsan szívott egyet a cigarettából. — Egy követ fújnak. Meg akarnak javítani, haha!

Miután a pincér új poharat tett az asztalra, ivott belőle és előrehajolt; láttam, hogy arca egy kissé természetellenesen elpirul. — És te? Megnősültél?

Elmosolyodtam. — Nem.

Katya élénken bölintott. — Igazad is van. Minek kötnéd le magad? Legalább neked, mint férfinak, nem muszáj. — Fölvette a poharat, és felhajtotta, aztán széles mozdulattal a pincérnek nyújtotta, aki éppen az asztalunk mellett haladt el. — Bocsáss meg, hogy annyit iszom, de az a két igazember őriz, így hát kívánom. Most is alig szoktem meg otthonról.

— Hát miért nem élsz egyedül? Mint azelőtt?

Keskeny arcán görcsös fintor futott végig, és mintha egy árnyalattal még jobban elsötétült volna. — Jól tudod, milyen vagyok, ha magam vagyok... — Lehajtotta a fejét. — Még mindig szégyenlem magam előtted, amiatt az éjszaka miatt...

Nem értettem meg mindjárt, s ezt észrevette.

— Arra az utolsóóra gondolok.

Megdöböntem. — De Katya! Az istenért! Ha bárkinek, akkor nekem kell szégyellnem magam! Én késtem el akkor, szinte elveszítettem az időérzékemet, egyáltalán nem voltam barát...

Ő azonban erélyesen félbeszakított. — Nem, nem! Nekem nem lett volna szabad úgy viselkednem! — Hirtelen az utolsó cseppig kiitta a poharát. — Tudod, az talán akkor felrázott engem. Hogy én, hogy én előttem ilyennek, ilyennek... látsszak. Kérlek, rendelj még egy konyakot.

Intettem a pincérnek, és ő ismét az asztal fölé hajolt, az arcomba, hogy túlkiabálja az újból felharsanó énekszót.

— Így mégis jobban élek. Mindenem megvan. A saját házamban dolgozom, nem kell másokat szolgálnom. És aztán jött ez az ember: komoly, egészséges, túltette magát mindenben, ami volt, szeret... egyszer nekem is otthont kell teremtenem, nem?

Kérdésében annyi volt a tanult bölcsesség, hogy én akaratom ellenére is elnevettem magam. Nyomban csatlakozott a nevetéshez, és jókedvűen rácsapott a karomra.

— Szemtelen! Nem hiszel nekem! — Csintalanul fészkelődött a székén, aztán kiürítette a poharat. Amikor ismét rám nézett, láttam, hogy kék szemei ragyognak, és hogy arcát apró bíborszínű foltok borítják. — De lehet, hogy igazad is van — mondta kissé lomhán, és rám kacsintott. — Azért nem hagyom magam. — Hirtelen elnevette magát, és meg rázta a fejét. — Látod: most is megszöktem tőlük! — Aztán ismét megkért: — Rendelj még egyet!

Láttam, hogy le fogja inni magát, hogy elfoghatja a rosszullét, mint akkor. — Figyelj — mondtam, és nevenségesen felhúztam az orromat, hogy kevésbé sértsem meg. — Tudod mit, ne igyunk többé se én, se te. Egyébként is már túl hosszú ideje vagyunk itt. Akkora a lárma...

Nehézkesen és kissé meglepetten nézett körül, mintha megfélemedezett volna róla, hol vagyunk. — Hát persze! — ismerte be, és szomorúan bólintott. — Milyen undorító hely! — Arcát szenvedő görcs torzította el, amit mintha nem tudott volna feloldani; ismét közelebb hajolt hozzám, és a száját kérlelően elhúzva, mint valami gyerek, odasúgta: — De csak még egyet! Kérlelek!...

Teljesítettem a kívánságát, és ezzel mindjárt jókedvre derítettem.

— Nagyon aranyos vagy! — Ivott egy kortyot. — Mondd: találkozunk még egypárszor? — Pislogott sóvárgó szemével. — Gondolom... ha akarsz... nem itt... Találkozhatnánk nálad, a fürdőben... Azt mondtad, hogy a fürdőben vagy, nem?

— De igen.

— Hát akarod, hogy eljöjjek hozzád a fürdőbe? Mondjuk, holnap vagy holnapután, amikor neked megfelel...

Kérlelően nézett, és megértettem, arra kér, hogy fogadjam el tőle azt,

amivel egyedül viszonzhatja mindazt, amit az én jóságomnak tekintett. Lassan, szótlánul nemet intettem.

— Nem...?

Olyan szánalomkeltően nézett rám, hogy rögtön észbe kaptam.

— Értsd meg, ez lehetetlen! Ott állandóan nagy a tolongás, mindenki szemmel tart. Nem vagyok egyedül, egy kollégámmal vagyok a szobában...

Láttam, hogy nem csaptam be. Ajkai keserű ívbe görbültek, szemére leereszkedtek az elnehezült pillák. De ez csak rövid ideig tartott. Erőlködve kisimította az arcát, tágra nyitotta a szemét, és mindjárt ezután valóban jókedvre derült. Megpaskolta a kezemet.

— Hát persze... Biztosan jó társaságod is van. De megint eljössz, ugye? Eljössz?

— Természetes, hogy eljövök. Azt hiszem, ezentúl gyakrabban jövök majd Zentára.

— Akkor nagyszerű. — Erőltetetten elmosolyodott. Igyuk meg és menjünk.

Bólintottam.

Katya a szájához emelte a poharat, lassan hátravetette a fejét, és hagyta, hogy az ital az utolsó cseppig lecsorogjon a torkán. Hirtelen előrebukott, és összeszorította a szemét, mintha valami megsütötte volna. Aztán fokozatosan kiegyenesedett, és a mámor fátylán át zavaros, de ravasz szemmel rám nézett.

— Akkor jobb lesz, ha nem együtt megyünk ki. Tudod, hogy van...

— Rám kacsintott, de nem sikerült egy szemmel hunyorítania, hanem egy pillanatra mind a kettőt lecsukta. — Rendben?

— Rendben.

— Induljak én előre?

— Indulj. De ígérd meg, hogy egyenesen hazamész!

Rám emelte megdagadt szemét. — Hát már te is? — Összehúzta a száját. — De nem baj, legyen úgy. — Elmosolyodott, és elnyújtott hangon mondta: — Megigéreeem!

Tenyérét az asztal szélére helyezte, és erőlködve nekitámaszkodva felállt. Kesztyűi közben a padlóra estek. Gyorsan lehajoltam, és odaadtam neki.

— Köszönöm. — Egykori cinkos arckifejezésével nézett rám. — Megcsókolsz most, váláskor?

Lehajoltam, és az egyik, majd a másik oldalról megcsókoltam forró arcát. Néhány pillanatig a mellemnek támaszkodott, s éreztem, hogy enyhén imbolyog. De aztán egy rántással elvált tőlem, és megtántorodott, majd állva maradt.

— Hát akkor szervusz.

Intett, elmosolyodott, és lassan botladozva sarkon fordult. Megindult az asztalok között. Lassan lépkedett, miközben körülötte a hangos énekszó harsogott; egy kicsit tántorgott, de lehet, hogy ezt csak én vettem észre, aki az imént éreztem ernyedtségét; egyébként testét egyenesen tartotta, s szép lábait egyenletesen nyújtogatta és emelgette. Így ment ki.

Hívtam a pincért, és fizettem, aztán nem tudva ellenállni a kívánságnak, hogy Katyát még egyszer lássam, kövessem, felálltam, és szintén

kimentem. Kint lila alkonyat sűrűsödött, a lámpák már meg voltak gyújtva. Tekintetemmel végigpásztáztam az utcát, és néhány pillanat múlva, mintegy száz méterre valóban megpillantottam vékony alakját a világos gesztenyeszínű kosztümben, ahogyan a félhomályból, a sápadt fénykörben előbukkant. Utána indultam. Betartottam a távolságot, vigyázva, hogy el ne tűnjön a szemem elől, de észre se vegyen. Néha eltűnt az árnyékokban, vagy valamelyik járókelő alakja mögött, de aztán valamivel távolabb ismét felbukkant, törekenyen, tétovázón, mint valami rajz az alkonyat falán. A járókelők fokozatosan megsűrűsödtek, le kellett hát mennem a járdáról, s a fák alatt haladva félig oldalról kellett követnem. Mégsem tudtam fogva tartani a tekintetemmel; a sétálók alakjai összefolytak, megsokszorozódtak mögöttem; a központ közelébe értünk. Előresiettem. Elöttem megnyílt a tér szélessége, kivilágítva, tele mozgással, mint valami aréna. A sétálók ide-oda hullámzóttak a neonfények alatt, beborították a járdákat, és szétváltak a park ösvényein. Hol van Katya? Megálltam, és megpróbáltam tekintetemmel a sokaságba hatolni. Úgy tűnt, hogy a fejek között látom szőke hajának hullámát, és odatolakodtam. Utolértem, láttam teljes egészében, valóban ő volt. Most egyenesen és lassan lépkedett előttem, körben a téren, elhaladt a városháza mellett, a cukrászda mellett, és tovább haladt a háza felé. Megállapítottam, hogy Katya ígését végig megtartja, és megálltam. Még egyszer megnéztem, magamba szívtam alakját, mozdulatát, hullámzó haját, majd megfordultam, és a rövid széles utcán megindultam más irányba, a fürdőbe, hogy szobámban egy kicsit megpihenjek, és aztán lemenjek vacsorázni.

Hornyik György fordítása

(Vége)